

Covidová pandemie, o jejímž dopadu na preskripci psychofarmak psal v minulém editoriale MUDr. Kopeček, dostává péči o duševní zdraví do nového světla a urychluje některé procesy, na něž bylo zaděláno vinou globálních výzev již dříve. Zatímco done dávna se těžiště etiopatogenetického uvažování v psychiatrii přesunulo výrazně směrem k biologickému a genetickému základu duševních poruch, pandemie s následným významným nárůstem úzkostných a depresivních poruch a poruch chování vychýlila epistemologické kyvadlo v oblasti duševního zdraví výrazně směrem k jeho sociální podmíněnosti. Ukázalo se totiž, že strach z covidové nákazy ruku v ruce s mediálním strašením a permanentní masáží ve veřejném prostoru vedlo k tak výraznému nárůstu různých duševních poruch a k tak významným negativním dopadům v různých oblastech života, že se v celkovém kontextu biologická, a tedy genetická, podstata duševních poruch pojednou dostává do pozadí.

Strach z nákazy posiluje rozvoj úzkosti podobně jako expozice těžce nemocných a umírajících ve sdělovacích prostředcích. Obavy o ztrátu existence a obživy jsou významným stresorem podobně jako negativní zprávy. Stres je podhoubím rozvoje deprese a deprese je podhoubím zvýšené sebevraždy. Samoléčba deprese bývá často alkoholem a alkohol je přitom silným depresogenem. Krátkodobě sice někdy uleví, ale dlouhodobě zvyšuje riziko rozvoje depresivní poruchy včetně jejích těžších průběhů. Výrazným rizikovým faktorem pro depresi je také opuštěnost a izolace. Izolace vinou restriktivních opatření spolu s nárůstem spotřeby alkoholu vede ke zvýšení výskytu domácího násilí a k tzv. „ponorkové nemoci“ v izolovaných malých sociálních skupinách. Absenteismus a presenteismus na pracovišti zřejmě povede dříve nebo později k poklesu produktivity práce, jenž bude mít za následek nižší výběr daní včetně zdravotního pojištění, což může ohrozit dostupnost zdravotní péče i v jiných, necovidových oblastech. Tyto dopady jsou středně až déleodobé. Nižší produktivita práce povede k nižšímu nárůstu, ne-li poklesu HDP. Zhoršená ekonomická situace povede k nárůstu negativních sociálních jevů, existenciální tísní počínaje, přes nezaměstnanost až po kriminalitu. Tyto kauzální řetězce zde neuvádíme proto, abychom nadále navyšovali negativní percepce současnosti, nýbrž proto, že naznačují rostoucí důležitost sociálních činitelů při konceptualizaci duševních poruch. Zcela v souladu s tím, co naznačují Kesner a Horáček v Editoriale British Journal of Psychiatry („psychiatry urgently needs to embrace the notion that [disordered] mental states have their collective dimension and indeed it should seek to understand how the individual and the collective are mutually constrained“), se rýsuje nutnost propojit medicínsky zakotvenou psychiatrii s jinými (nelékařskými) obory, často humanitními, jako jsou sociologie, demografie, epidemiologie, antropologie, filozofie aj. ve snaze uchopit sociální dimenzi duševních poruch v novém světle a rekonstruovat celý koncept péče o duševní zdraví.

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Höschl'.

prof. MUDr. Cyril Höschl, DrSc.

LITERATURA

1. Kesner L, Horáček J. Three challenges that the COVID-19 pandemic represents for psychiatry. Br J Psychiatry 2020 Sep;217(3):475–476. DOI: 10.1192/bjp.2020.106